

■ پیش نیازهای آماری برای حساب‌های ملی

جعفر عسگری

ساله تولید می‌کند و در انجام محاسبات مربوط به حساب‌های اقتصادی استفاده می‌شود.

درجه قوت و اعتبار حساب‌های ملی هر کشور شامل متغیرهای مهم اقتصادی از قبیل تولید ناخالص داخلی، درآمد ملی، درآمد سرانه، تشکیل سرمایه، مصارف واسطه، تراز پرداخت‌ها، موازنه ارزی، تورم و... که براساس آن سالانه سیلیاردها ریال تصمیم‌گیری، سرمایه‌گذاری و هزینه

۱. نظام (SYSTEM OF NATIONAL ACCOUNTS) SNA را دفتر آمار سازمان ملل متحد تهیه و توصیه کرده است و در حال حاضر ۱۷۱ کشور جهان برای تهیه حساب‌های ملی از آن استفاده می‌کنند.

پیش نوشتار

مهمترین و بزرگترین مصرف‌کننده تولیدات آماری هر کشور، نظام حساب‌های ملی آن کشور است که بر اساس توصیه‌های سازمان ملل متحد در قالب نظامی تحت عنوان SNA^(۱) شکل گرفته است. به عبارت روشن‌تر، مجموعه اطلاعات مربوط به عملکرد اقتصادی واحدهای نهادی هر کشور به صورت مقدار و ارزش تولیدات، مصارف، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری، واردات، صادرات و... به روش‌های سرشماری، آمارگیری نمونه‌ای، استفاده از آمارهای ثبتی و برآوردهای آماری، نظام آماری هر

۱- معرفی مشخصات کلی سیستم حساب‌های ملی

سیستم حساب‌های ملی، که به اختصار SNA نامیده می‌شود، از مجموعه‌ای منسجم، سازگار و یکپارچه حساب‌ها، ترازنامه‌ها و جداول مبتنی بر: تعاریف، مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها و قواعد حسابداری توافق شده در سطح بین‌المللی تشکیل یافته است. در این سیستم چارچوب حسابداری جامعی ارائه شده است که در آن داده‌های اقتصادی در قالبی، که برای تحلیل‌ها و تصمیم‌گیری‌های اقتصادی طراحی شده است، تنظیم می‌شود. حساب‌های پیش‌بینی شده در سیستم نیز به نوبه خود مجموعه وسیعی از اطلاعات تفصیلی و سازمان‌یافته درباره عملکرد اقتصاد یک کشور را ارائه می‌دهد. این حساب‌ها اطلاعات جامع و مفصلی از فعالیت‌های پیچیده اقتصادی که در چارچوب اقتصاد یک کشور صورت می‌گیرد و همچنین مبادلات بین بنگاه‌های اقتصادی که در بازار یا محل دیگری انجام می‌شود ارائه می‌دهد. حساب‌های ملی در عمل، برای یک دوره زمانی معین تنظیم می‌شود و عملکرد اقتصاد یک کشور از طریق آنها به تصویر کشیده می‌شود و تحلیل و ارزیابی می‌گردد. سیستم حساب‌های ملی نه تنها عملکرد فعالیت‌های اقتصادی را در دوره‌ای معین نشان می‌دهد، بلکه اطلاعاتی نیز در زمینه ثروت و دارایی‌های متعلق به اقتصاد یک کشور فراهم می‌کند. بالاخره این سیستم یک حساب خارج دارد که ارتباط بین اقتصاد کشور با دنیای خارج را نشان

می‌شود، به دو عامل بسیار مهم بستگی دارد: عامل اول یا دانش فنی موضوع، شامل تعاریف و مفاهیم و طبقه‌بندی‌ها و روش‌های محاسبه است که دفتر آمار سازمان ملل به صورت استاندارد و علمی تهیه و تدوین کرده و در اختیار کشورها قرار داده است. عامل دوم، اطلاعات آماری لازم برای محاسبه حساب‌ها است که، نظام آماری هر کشور تهیه و تولید می‌کند.

هر قدر نظام آماری کشور با نظام اطلاعاتی ویژه حساب‌های ملی از نظر کمی و کیفی سازگاری و هماهنگی بیشتری داشته باشد، نتایج محاسبات حساب‌های ملی از کیفیت و غنای بیشتری برخوردار می‌شود و سلامت تصمیم‌گیری‌های مسئولان و برنامه‌ریزان کشور برای ارزشیابی برنامه‌های گذشته و برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های آینده استحکام و عینیت بیشتری می‌یابد و در نهایت توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور با سرعت و غنای لازم همراه می‌گردد. به طور خلاصه می‌توان گفت که، اطلاعات آماری، خوراک اصلی حساب‌های اقتصادی است و نتایج محاسبات حساب‌های اقتصادی مهمترین خوراک برای تصمیم‌گیری در نظام برنامه‌ریزی کشور است.

با توجه به اهمیت موضوع یاد شده، در مقاله حاضر ضمن تبیین مشخصات نظام اطلاعاتی ویژه حساب‌های ملی، توصیه‌های لازم برای هماهنگی بیشتر و کاراتر نظام‌های مزبور ارائه می‌شود.

گزارش ویژه

می‌شود. این عنصر از حسابی به حسابی دیگر منتقل می‌شود و از نظر اقتصادی اهمیت زیادی دارد، نظیر ارزش افزوده، درآمد تصرف‌پذیر و پس‌انداز، از طرف دیگر، بین حساب‌های جریانی و ترازنامه‌ها ارتباط قوی وجود دارد؛ زیرا کلیه تغییراتی که در طول زمان در بخش‌ها یا واحدهای نهادی اتفاق می‌افتد، به طور قرینه در حساب‌های جریانی منعکس می‌شود. ترازنامه آخر دوره از طریق ترازنامه ابتدای دوره و مبادلات یا سایر جریان‌های ثبت شده در حساب‌های متوالی تنظیم می‌شود. پیدایش سیستم حساب‌های ملی به بعد از بحران اقتصادی بزرگ ۱۹۳۰ و پس از جنگ دوم جهانی در اروپا بازمی‌گردد. لزوم انجام برنامه‌ریزی‌های اقتصادی برای ترمیم خرابی‌های ناشی از جنگ و ضرورت اندازه‌گیری و سنجش عملکرد اقتصادی کشورها و تهیه و تنظیم حساب‌های اقتصادی برای آنها، سازمان ملل متحد را واداشت تا در جهت تکامل افکار دانشمندان اقتصاد، گروهی را برای تنظیم حساب‌های ملی استاندارد با روش‌های یکسان مأمور نماید. حاصل کار این گروه در سال ۱۹۵۲ به کشورهای جهان معرفی شد. سیستم حساب‌های ملی (SNA) بر اساس تجارب عملی کشورهای جهان و به منظور دستیابی به روش‌های کاملتر برای اندازه‌گیری متغیرهای اقتصادی، در سال

می‌دهد.

سیستم حساب‌های ملی ممکن است در سطوح مختلف اقتصادی یعنی در سطح بنگاه‌های اقتصادی یا واحدهای نهادی یا گروهی از واحدهای نهادی (بخش‌های نهادی) یا در سطح کل اقتصاد تهیه شود. برای مشخص شدن عملکرد اقتصاد لازم است مبادلاتی که بین بخش‌های مختلف اقتصادی صورت می‌گیرد، مشاهده و تحلیل شود. در سیستم، آمارهای کلیدی نظیر تولید ناخالص داخلی (GDP)^(۲) که، شاخص فعالیت‌های اقتصادی در سطح اقتصاد کلان به طور وسیعی مورد استفاده قرار می‌گیرد، تعریف می‌شود. لیکن مدت زمانی است که دیگر محاسبه این نوع شاخص‌ها هدف اصلی تنظیم حساب‌ها نیست.

سیستم حساب‌های ملی بر محور سلسله‌ای از حساب‌های جریانی متوالی و مرتبط با یکدیگر درباره انواع مختلف فعالیت‌های اقتصادی انجام شده در دوره معینی از زمان، همراه با ترازنامه‌هایی که ارزش موجودی دارایی‌ها و بدهی‌های واحدها یا بخش‌های نهادی در آغاز و پایان دوره را ثبت می‌کنند، تنظیم می‌شود. هر یک از حساب‌های جریانی مربوط به نوع خاصی از فعالیت نظیر تولید یا توزیع، توزیع مجدد یا مصرف درآمد مربوط می‌شود. هر حساب را یک عنصر ترازکننده که مابه‌التفاوت بین منابع و مصارف ثبت شده در دو طرف حساب‌هاست، تراز

تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌های عقلایی است.

ب- داده‌های حاصل از محاسبات سیستم حساب‌های ملی اطلاعاتی را فراهم می‌کند که از طریق آنها تغییرات جریان‌های عمده اقتصادی؛ نظیر تولید، مصارف خانوار، مصارف دولت، تشکیل سرمایه، صادرات، واردات، دستمزدها، مالیات‌ها، استقراض‌ها، وام‌ها و امثال آنها و نیز جریان کالاها و خدمات ثبت شده به قیمت‌های جاری و ثابت می‌رسد. همچنین از طریق این اطلاعات، تعیین ارقام تراز در سطح اقتصاد کلان؛ نظیر کسری، مازاد بودجه و تراز تجاری یا نسبت‌هایی نظیر سهم درآمد پس‌انداز شده یا سرمایه‌گذاری شده بخش‌های اقتصادی یا کل اقتصاد امکان‌پذیر می‌شود. حساب‌های ملی همچنین زمینه‌ای فراهم می‌کند که بر اساس آن می‌توان تغییرات شاخص‌های کوتاه‌مدت؛ نظیر شاخص‌های پولی، تولید، رشته فعالیت‌ها یا قیمت‌های تولیدکننده و مصرف‌کننده را تعبیر یا تفسیر کرد.

ج- نتایج محاسبات حساب‌های ملی برای تجزیه و تحلیل مکانیزم عملکرد اقتصاد یک کشور استفاده می‌شود. این نوع تجزیه و تحلیل معمولاً مستلزم برآورد پارامترهای موجود در توابع مورد استفاده در روابط بین متغیرهای مختلف اقتصادی با استفاده از مدل‌های اقتصادی

۱۹۶۸ تجدید نظر شد و ویرایش دوم سیستم مزبور تا سال ۱۹۹۳ در دستور کار اکثر کشورهای جهان قرار گرفت. تغییرات حاصل و تکنولوژی، توسعه مبادلات جهانی، ارزش‌گذاری کالاها و خدمات، محیط زیست و بسیاری مصنوعات جدید دیگر لزوم تجدید نظر سوم در سیستم مزبور را به وجود آورد و حاصل کار گروهی و مشترک تعداد زیادی از دانشمندان و متخصصان حساب‌های ملی تحت نظارت سازمان ملل متحد، سیستم تجدید نظر شده SNA را به وجود آورد که این سیستم از سال ۱۹۹۳ برای اجرا به کشورهای جهان توصیه شد.

۲- کاربردهای سیستم حساب‌های ملی مجموعه حساب‌های ملی، کامل و جامع چند منظوره‌ای برای سنجش عملکرد اقتصادی یک کشور در طول دوره‌ای مشخص است که با هدف استفاده از تجزیه و تحلیل‌های اقتصادی، تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌های کشورهای در هر مرحله از توسعه اقتصادی و با هر نوع ساختار فعالیتی طراحی شده است و کاربردهای متنوعی دارد که اهم آنها به شرح زیر است:

الف- هدف اصلی سیستم حساب‌های ملی (SNA) فراهم کردن چارچوب حسابداری جامعی است، که بتوان آن را برای ایجاد پایگاه داده‌های مناسب برای تجزیه و تحلیل و ارزیابی عملکرد اقتصاد یک کشور به کار برد. وجود چنین پایگاه اطلاعاتی، پیش‌نیاز

گرایش‌ها

حسب الزحمه، پیش‌بینی‌های مورد درخواست مشتریان خصوصی را انجام می‌دهند که این مؤسسات نیز نیازمند داده‌های حساب‌های ملی هستند. تهیه جدول داده- ستانده یکی از ابزارهای کمی برنامه‌ریزی در سطح کلان‌کشوری و بین‌المللی، در سطح بنگاه‌های بزرگ اقتصادی است و اطلاعات مورد نیاز جدول بر اساس مفاهیم، روش‌ها و داده‌های حساب‌های ملی تأمین می‌شود. ه- کلیه مطالب و موضوع‌های اشاره شده در بند «د» در سطح مناطق جغرافیایی مشخص مانند استان نیز می‌تواند بررسی و محاسبه شود. به عبارت دیگر، سیستم حساب‌های ملی با رعایت نکات و ویژگی‌های مربوط به هر منطقه (یا استان) و افزودن راه‌حل‌های ویژه برای انجام محاسبات اقتصادی، در سطح منطقه نیز استفاده می‌شود. و- داده‌های اقتصاد کلان یا نتایج محاسبات حساب‌های ملی مانند GDP یا GDP سرانه، GNP یا سایر شاخص‌های آماری بنیادی مانند نسبت سرمایه به GDP، نسبت مالیات و مخارج دولت یا جبران خدمات کارکنان به GDP، با استفاده از آمارها و نتایج حساب‌های ملی محاسبه شدنی است. این شاخص‌ها در صورتی که بر اساس تعاریف، مفاهیم و طبقه‌بندی‌های استاندارد حساب‌های ملی توصیه شده به کشورهای جهان

به سری‌های زمانی داده‌ها، هم به قیمت‌های جاری و هم به قیمت‌های ثابت است.

د- سیاست‌های اقتصادی در کوتاه مدت براساس وضعیت جاری و کوتاه مدت اقتصادی و با نگاهی به پیش‌بینی تغییرات احتمالی در آینده تعیین می‌شود. پیش‌بینی‌های کوتاه مدت بر اساس مدل‌های اقتصادسنجی انجام می‌گیرد. سیاست‌های میان‌مدت یا بلندمدت اقتصادی نیز مستلزم ارائه طرح‌های کمی است.

بسیاری از عناصر تشکیل دهنده هر دو مورد (مدل‌های اقتصادسنجی و طرح‌های میان‌مدت یا بلندمدت اقتصادی) از اطلاعات حساب‌های ملی به وجود می‌آید و از نتایج محاسبات مزبور حاصل می‌شود. سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری علاوه بر این که در سطح دولت‌ها انجام می‌گیرد، در سطح شرکت‌های دولتی و خصوصی نیز امکانپذیر است. شرکت‌های بزرگ نظیر شرکت‌های چند ملیتی و بنگاه‌های بزرگ اقتصادی که، توانایی ساختن مدل‌های اقتصادسنجی برای برآورد نیازهای خویش بر اساس انتظارات بلندمدت از توسعه اقتصادی آینده را دارند، نیازمند داده‌های حساب‌های ملی هستند. همچنین در بعضی از کشورها مؤسسات تخصصی در مقابل دریافت

زمینه‌های متفاوت ارائه می‌دهد و ثانیاً از نظر ارقام، چارچوب حسابداری یکسانی را برای هماهنگ کردن داده‌های اخذ شده از منابع مختلف نظیر آمارگیری‌های رشته فعالیت‌ها، نمونه‌گیری‌های خانوار، آمارهای بازرگانی و اطلاعات به دست آمده از منابع رسمی و اطلاعات ثبتی به وجود می‌آورد. سیستم حساب‌های ملی باعث شناسایی خلأهای آماری نظام آماری هر کشور شده و از طریق آن نیازهای آماری مورد نیاز سیستم معرفی می‌شود.

۳- حساب‌های پیش‌بینی شده در سیستم حساب‌های ملی

مجموعه حساب‌های پیش‌بینی شده در سیستم SNA از زیرمجموعه حساب‌های سه‌گانه جاری، انباشت و ترازنامه‌ها تشکیل شده است. حساب‌های جاری، تولید، توزیع و مصرف درآمد و توزیع مجدد درآمد را ثبت می‌کند. این حساب‌ها چگونگی استفاده از درآمد تصرف شدنی برای مصرف نهایی را نشان می‌دهد. حساب‌های انباشت، کلیه تغییرات در دارایی‌ها و بدهی‌ها (یعنی ثروت خالص) را در دوره‌ای معین نشان می‌دهد. حساب‌های مربوط به ترازنامه‌ها، موجودی دارایی‌ها و بدهی‌ها و اختلاف آنها را در ابتدا و انتهای دوره حسابداری نشان می‌دهد. ارتباط با دنیای خارج نیز در این حساب‌ها منظور شده است.

مبادلاتی که در اقتصاد یک کشور در

(SNA) محاسبه شده باشد، از قابلیت مقایسه در سطح بین‌المللی نیز برخوردار خواهد بود. سازمان‌های بین‌المللی نظیر دفتر آمار سازمان ملل متحد (UNSO)، سازمان جهانی کشاورزی (FAO)، بانک جهانی (WB) و مانند آن، نتایج حساب‌های ملی کشورهای مختلف جهان را همه ساله جمع‌آوری می‌کنند و حاصل را در سالنامه‌های آماری خود منتشر می‌نمایند. شاخص‌های مزبور را اقتصاددانان، روزنامه‌نویس‌ها و سایر تحلیل‌گران اقتصادی برای ارزیابی عملکرد اقتصاد یک کشور در مقایسه با اقتصاد سایر کشورهای جهان استفاده می‌کنند. همچنین میزان GDP یا درآمد ملی سرانه کشورهای مختلف، معیاری است که، سازمان‌های بین‌المللی برای تعیین شرایط و مدت بازپرداخت وام‌های مورد نیاز کشورها استفاده می‌کنند. از GDP یا GDP سرانه کشورهای مختلف برای محاسبه سهم کشورهای عضو یک سازمان بین‌المللی و از جمله برای تعیین حق عضویت کشورها در سازمان ملل متحد نیز استفاده می‌شود.

ز- سیستم حساب‌های ملی وظیفه بسیار مهم آماری را از طریق ارائه چارچوب هماهنگ آمارهای اقتصادی از دو جهت به عهده دارد: اولاً از نظر مفاهیم، چارچوب یکسانی را برای تعاریف و طبقه‌بندی‌های مورد استفاده در

گزارش ویژه

بخش‌های نهادی کشور بین عوامل تولید و دولت توزیع می‌شود. در این مرحله، توزیع ارزش افزوده بین عوامل کار و سرمایه و دولت (جبران خدمات کارکنان، مالیات، استهلاک و مازاد عملیاتی) صورت می‌پذیرد و تراز درآمدهای اولیه انجام می‌گیرد. در مرحله دوم، توزیع مجدد درآمد با انتقالات نقدی صورت می‌گیرد و در قالب آن، درآمد تصرف شدنی اندازه‌گیری می‌شود. در مرحله سوم با اندازه‌گیری درآمد تصرف شدنی تعدیل شده، توزیع بیشتر درآمد از طریق انتقالات غیرنقدی ثبت می‌شود. حساب مصرف درآمد، چگونگی تخصیص درآمد تصرف شدنی یا درآمد تصرف پذیر تعدیل شده را بین مصرف نهایی و پس‌انداز بخش‌های دارای مصرف نهایی یعنی دولت، خانوارها و مؤسسه‌های غیرانتفاعی در خدمت خانوارها نشان می‌دهد.

۳-۳- حساب‌های انباشت (سرمایه)

حساب‌های انباشت، کلیه تغییرات در دارایی‌ها و بدهی‌ها و ثروت خالص را نشان می‌دهد. آخرین کمیت ترازکننده حساب‌های جاری، یعنی پس‌انداز، عنصر شروع‌کننده حساب‌های انباشت است. مجموعه حساب‌های انباشت شامل حساب سرمایه (مبادلات مربوط به تحصیل دارایی‌های غیرمالی و انتقالات سرمایه شامل توزیع مجدد ثروت)، حساب مالی و

طول دوره‌ای مشخص (یک سال) صورت می‌گیرد، در حساب‌های مذکور ثبت می‌شود. این مبادلات معمولاً تراز نیستند، به این معنی که مجموع دریافتی‌ها و پرداختی‌های کل مبادلات برابر نیست. بنابراین، در هر حسابی باید کمیت ترازکننده‌ای معین شود. این کمیت‌ها به نوبه خود اندازه‌های معناداری از عملکرد اقتصاد کشور ارائه می‌دهند. از جمله این کمیت‌ها می‌توان به ارزش افزوده، درآمد تصرف پذیر، مازاد عملیاتی، پس‌انداز، تغییرات در ثروت و... اشاره کرد.

۳-۱- حساب تولید

حساب تولید یکی از مهمترین حساب‌ها از مجموعه حساب‌های ملی است که در آن مبادلات مربوط به ارزش ستانده‌ها و مصارف واسطه ثبت می‌شود و تفاوت کمیت ترازکننده این حساب، تحت عنوان ارزش افزوده نامیده می‌شود. مجموع ارزش افزوده بخش‌های نهادی در کل اقتصاد محصول ناخالص داخلی (GDP) قلمداد می‌شود و یکی از مهمترین شاخص‌های اقتصاد کلان برای ارزشیابی عملکرد گذشته و برنامه‌ریزی و پیش‌بینی آینده اقتصاد کشور محسوب می‌شود.

۳-۲- حساب‌های توزیع درآمد

توزیع درآمد در سه مرحله صورت می‌گیرد: در مرحله اول، ارزش افزوده حاصل از

۳-۷- جداول مبادلات مالی، دارایی‌ها و بدهی‌های مالی

در قالب این جداول، مبادلات مالی انجام شده بین بخش‌های نهادی و رشته فعالیت‌های اقتصادی برحسب طبقه‌بندی کامل مبادلات، سطوح تفصیلی تر طبقه‌بندی بخش‌های نهادی و به‌ویژه شرکت‌های مالی صورت می‌گیرد.

۳-۸- حساب‌های کامل ترازنامه و دارایی‌ها و بدهی‌ها

علاوه بر ترازنامه‌های کلی پیش‌بینی شده در سیستم SNA برای کل اقتصاد، براساس بخش یا زیربخش نهادی نیز می‌توان با استفاده از طبقه‌بندی‌های تفصیلی تری از دارایی‌ها و بدهی‌ها ترازنامه‌های کامل تری تنظیم کرد.

۳-۹- جداول جمعیت و نیروی کار

با استفاده از نتایج حساب‌های ملی و در قالب کمیت‌های کلان اقتصادی مانند GDP، GNP و GNI، مصرف نهایی خانوار از طرفی و استفاده از رقم کل جمعیت، خانوار و تعداد شاغلان از طرف دیگر، محاسبات مربوط به ارقام و شاخص‌های سرانه و بهره‌وری نیروی کار به تفکیک رشته فعالیت‌ها صورت می‌گیرد. برای این منظور لازم است داده‌های مربوط به جمعیت و نیروی کار هماهنگی لازم را با تعاریف، مفاهیم و طبقه‌بندی‌های سیستم حساب‌های ملی داشته باشد.

حساب سایر تغییرات در تعداد دارایی‌ها و ارزشگذاری مجدد است.

۳-۴- ترازنامه‌ها

ترازنامه‌های ابتدا و انتهای دوره، دارایی‌ها را در سمت چپ و بدهی‌ها و ثروت خالص را در سمت راست نشان می‌دهد. ثروت خالص از تفاوت بین دارایی‌ها و بدهی‌ها حاصل می‌شود و کمیت ترازکننده ترازنامه‌هاست.

۳-۵- حساب دنیای خارج

این حساب، مبادلات بین واحدهای نهادی مستقیم و غیرمقیم و موجودی دارایی‌ها و بدهی‌های مربوط به آنها را نشان می‌دهد. واردات و صادرات کالاها و خدمات در این حساب نقش مهمی دارد و تفاوت بین آنها نشان‌دهنده مازاد یا کمبود تجاری و کمیت ترازکننده این حساب است.

۳-۶- جداول داده- ستانده (هرضه و مصرف)

در سیستم حساب‌های ملی، ارائه تفصیلی فعالیت‌های تولیدی و کالاها و خدمات از طریق جدول داده-ستانده صورت می‌گیرد. این جدول منابع و مصارف کالاها برای هر یک از محصولات، حساب‌های تولید و ایجاد درآمد برای هر یک از رشته فعالیت‌ها برحسب نوع فعالیت اقتصادی و بالاخره محاسبه GDP از سه روش تولید، مصرف و درآمد را مشخص می‌کند.

اطلاعاتی را که در مورد وضعیت دارایی‌ها و بدهی‌ها در ابتدا و انتهای دوره ثبت می‌کند، دربر می‌گیرد. اقلامی که مربوط به اعمال و اثرات وقایع در دوره معینی است، جریان‌ها^(۵) و اقلام مربوط به جداول دارایی‌ها و بدهی‌ها در یک لحظه از زمان، موجودی‌ها^(۶) را شامل می‌شود.

حساب‌های مزبور بر اساس تعاریف، روش‌ها و طبقه‌بندی‌های استاندارد، تصویری کمی از عملکرد اقتصاد یک کشور در دوره معینی از زمان (معمولاً یک سال) از وجوه مختلف و مرتبط با یکدیگر ارائه می‌کند. برخی از خروجی‌های این حساب‌ها تحت عنوان کمیت‌های کلان اقتصادی^(۷) مانند ارزش افزوده، درآمد، مصرف و پس‌انداز شاخص‌هایی هستند که برای انجام تحلیل‌های اقتصادی، مقایسه اقتصاد کشورهای مختلف، بررسی و مقایسه وضعیت اقتصاد یک کشور در زمان‌های مختلف و انجام پیش‌بینی‌های اقتصادی و اجتماعی استفاده می‌شود. از جمله مهمترین کمیت‌های کلان اقتصادی، محصول ناخالص داخلی (GDP) است که، نتیجه نهایی فعالیت تولیدی واحدهای تولیدکننده مقیم را نشان می‌دهد. GDP حاصل جمع ارزش افزوده واحدهای تولیدی مقیم

۳-۱۰- ماتریس حساب‌دار اجتماعی^(۳)

در قالب این حساب که به شکل ماتریسی صورت می‌گیرد، ارتباط بین تولید و ایجاد درآمد و مصرف درآمد با بخش خانوار و نیروی کار تحلیل می‌شود. این حساب از جامعیت بیشتری برخوردار است و مبادلات کلی و تفصیلی اقتصادی را در ارتباط با بخش‌های اجتماعی بررسی می‌کند. توزیع درآمدها را نیز می‌توان در قالب این حساب بررسی کرد.

۳-۱۱- حساب‌های اقماری^(۴)

در مواردی استفاده از داده‌های صرفاً اقتصادی، اهداف بعضی از مطالعات و تجزیه و تحلیل‌های اقتصادی و اجتماعی را به طور کامل تأمین نمی‌نماید. از این رو در سیستم حساب‌های ملی، حساب‌های تکمیلی دیگر پیش‌بینی شده است که به نام حساب‌های اقماری نامیده می‌شود. یکی از مهمترین این حساب‌ها، حساب محیط زیست است که رابطه بین منابع طبیعی و فعالیت‌های اقتصادی را به صورت ثبت انهدام منابع زیرزمینی و میزان کاهش ارزش دارایی‌های طبیعی در ارتباط با حاصل فعالیت‌های اقتصادی بررسی و تحلیل می‌کند.

مجموعه عظیم حساب‌های پیش‌بینی شده در سیستم حساب‌های ملی، اعمال اقتصادی و اثرات وقایعی را که در دوره معینی از زمان صورت می‌گیرد و همچنین

3- Social Accounting Matrix (S.A.M)

4- Satellite accounts

5- Flows

6- Stocks

7- The aggregates

فوق، ارزشیابی عملکرد دولت‌ها و واحدهای نهادی صورت می‌گیرد، برنامه‌ریزی‌های اقتصادی و اجتماعی با صرف میلیاردها ریال انجام می‌پذیرد و روابط اقتصادی و اجتماعی بین‌کشورها تنظیم می‌شود. صحت، دقت و کیفیت محاسبات مزبور بستگی به دو عامل بسیار مهم دارد که اولین آن تعاریف، مفاهیم، روش‌ها و طبقه‌بندی‌های به‌کاررفته در حساب‌های ملی است که سازمان ملل متحد در طول پنجاه سال گذشته در محدوده دانش و تجربیات کشورهای مختلف در قالب ارائه سیستم SNA این مهم را انجام داده است. عامل مهم دوم، اطلاعات آماری است که به صورت خوراک اطلاعاتی سیستم حساب‌های ملی، حساب‌ها، جداول و شاخص‌های اقتصادی را محقق می‌کند. هر قدر دقت، صحت، کیفیت و اعتبار آمارهای استفاده شده در سیستم بیشتر باشد، حاصل محاسبات و شاخص‌ها از اعتبار بیشتری برخوردار خواهد شد و تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و اجتماعی، چه در سطح کلان و چه در سطح خرد، سلامت و اعتبار بیشتری خواهد داشت.

تهیه و تولید اطلاعات آماری هر کشوری را نظام آماری آن کشور صورت می‌دهد. برای آنکه نیازهای آماری سیستم حساب‌های ملی به درستی و به صورت کامل و جامع برآورد و تأمین شود، لازم است فعالیت‌ها و تولیدات نظام آماری با درک کامل تعاریف، مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها و روش‌های محاسباتی SNA انجام گیرد. به

(واحدهای نهادی یا رشته فعالیت‌ها) به اضافه آن قسمت از خالص مالیات بر محصول است که در ارزشگذاری ستانده وارد نشده است. از سوی دیگر، GDP برابر حاصل جمع مصارف نهایی کالاها و خدمات بخش‌های نهادی و نیز برابر حاصل جمع درآمدهای اولیه توزیع شده واحدهای تولیدکننده مقیم است.

محصول خالص داخلی (NDP) از طریق کسر مصرف سرمایه ثابت از GDP حاصل می‌شود. درآمد ناخالص ملی (GNI) برابر است با GDP منهای درآمدهای اولیه پرداختی به واحدهای غیرمقیم به علاوه درآمدهای اولیه دریافتی از واحدهای غیرمقیم. برعکس GDP، درآمد ناخالص ملی مفهومی از ارزش افزوده نیست بلکه مفهومی از درآمد (درآمدهای اولیه) است. از کسر کردن رقم مصرف سرمایه ثابت از درآمد ناخالص ملی، درآمد خالص ملی (NNI) حاصل می‌شود. درآمد ملی تصرف‌پذیر درآمد در دسترس ملت برای تخصیص به مصرف نهایی و پس‌انداز ناخالص است.

کلیه کمیت‌های کلان یاد شده ابتدا به قیمت‌های جاری محاسبه می‌شوند و سپس با به‌کارگیری شاخص‌های مناسب و حذف نوسانات قیمت‌ها به قیمت‌های ثابت تبدیل می‌شوند.

حساب‌ها، کمیت‌ها و شاخص‌های مذکور، در حیات اقتصادی کشور و اداره جوامع در دنیای امروز نقش بسیار مهمی را بر عهده دارند؛ چرا که به اعتبار محاسبات

گزارش آماری

و تهیه طرح‌های آماری سرشماری‌ها، نمونه‌گیری، تهیه حساب‌های ملی، تهیه شاخص‌های قیمت، تهیه تعاریف و مفاهیم استاندارد آماری، تهیه چارچوب‌های آماری، تهیه طبقه‌بندی‌های استاندارد از فعالیت‌های اقتصادی، طبقه‌بندی شغل و تحصیلات و ... را به عهده دارد. این مرکز، طرح‌های آماری را با همکاری معاونت آمار و اطلاعات سازمان برنامه و بودجه استان‌ها و نیز سایر واحدهای آماری دولتی و خصوصی تهیه و اجرا می‌کند.

پس از مرکز آمار ایران، واحدهای آماری سایر سازمان‌ها قرار دارند که به ترتیب اهمیت می‌توان به واحدهای آماری بانک مرکزی، وزارت کار و امور اجتماعی، وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی، وزارت کشاورزی، وزارت صنایع و سایر سازمان‌ها اشاره کرد. در رده سوم واحدهای آماری در نظام آماری کشور می‌توان به واحدهای آماری شرکت‌ها و مؤسسات بزرگ دولتی و خصوصی اشاره کرد و بالاخره در آخرین رده این نظام، واحدهای آماری خصوصی قرار دارند که به تدریج در حال تأسیس و تشکیل‌اند و سهم کوچکی از مجموع فعالیت‌های آماری کشور را به عهده دارند. مجموع تعداد کارکنان شاغل در واحدهای آماری نظام آماری کشور بالغ بر ۱۰ هزار نفر است. در مورد پوشش و قلمرو نظام آماری کشور می‌توان به دانشکده‌های آمار، واحدهای

عبارت روشن‌تر ایجاد سازگاری کامل بین نظام SNA و نظام آماری کشور برای تأمین نیازهای آماری حساب‌های ملی اجتناب‌ناپذیر است.

۴- کلیات نظام آماری کشور

نظام آماری جمهوری اسلامی ایران، نظامی است نسیمه‌متمرکز که در قالب آن انجام سرشماری‌ها و نمونه‌گیری‌های اقتصادی و اجتماعی به عهده مرکز آمار ایران (سازمان مرکزی آمار کشور) گذاشته می‌شود و وزارتخانه‌ها و سازمان‌های اجرایی کشور نیز با داشتن واحدهای آماری، نسبت به جمع‌آوری آمارهای تخصصی مورد نیاز دستگاه خود اقدام می‌کنند. قانون تأسیس مرکز آمار علاوه بر اجرای سرشماری‌ها و نمونه‌گیری‌ها، تهیه حساب‌های ملی، شاخص‌های قیمت و تعاریف و مفاهیم و طبقه‌بندی‌های آماری را نیز به این مرکز واگذار کرده است. در قانون تأسیس مرکز آمار ایران (سند قانونی نظام آماری کشور) شورای عالی آمار پیش‌بینی شده است. این شورا که به ریاست رئیس سازمان برنامه و بودجه و دبیری رئیس مرکز آمار و با مشارکت نمایندگان یازده وزارتخانه و سازمان مهم اجرایی کشور تشکیل می‌شود، وظیفه برنامه‌ریزی برای انجام فعالیت‌های آماری و هماهنگی بین آنها را به عهده دارد. مرکز آمار ایران با در اختیار داشتن حدود ۶۰۰ نفر پرسنل، کار انجام مطالعات

و میر، ازدواج، طلاق، آموزش، بهداشت، فعالیت‌های خدماتی و ...
- محاسبه شاخص‌های قیمت، تهیه حساب‌های ملی، تهیه جدول داده-ستانده، محاسبه ضرایب کشتن تقاضا و توزیع درآمد و فقر، تهیه تعاریف و مفاهیم استاندارد آماری، ترجمه ویرایش سوم طبقه‌بندی بین‌المللی فعالیت‌های اقتصادی (isic)، ترجمه طبقه‌بندی کالایی (CPC) و ...
فعالیت‌های آماری زیر را بانک مرکزی انجام داده است:

- آمارگیری نمونه‌ای در زمینه‌های صنایع بزرگ، ساختمان‌های بخش خصوصی، حمل و نقل و انبارداری، خدمات خصوصی، هزینه و درآمد خانوارهای شهری، قیمت خرده‌فروشی و عمده‌فروشی و تولیدکننده؛
- محاسبه شاخص‌های قیمت خرده‌فروشی، عمده‌فروشی و تولیدکننده، تهیه حساب‌های ملی و جدول داده-ستانده و ...
در مورد تولیدات نظام آماری کشور توجه به نکات زیر ضروری است:

الف- در برخی از زمینه‌های فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی مانند آمارگیری از صنایع، معادن، هزینه و درآمد خانوار، شاخص‌های قیمت و جمعیت، مجموعه زمانی کاملی از داده‌های اقتصادی برای مدتی بیش از بیست سال وجود دارد. اگرچه تغییر تعاریف، مفاهیم و روش‌های جمع‌آوری و

تحقیقاتی آمار و انجمن آمار ایران اشاره کرد. به‌طورکلی، نظام آماری کشور از رده‌ها و سطوح سازمانی زیر تشکیل شده است:

۱- مرکز آمار ایران؛
۲- واحدهای آماری وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مهم اجرایی کشور؛
۳- واحدهای آماری شرکت‌ها و مؤسسات دولتی و خصوصی؛
۴- شرکت‌ها و مؤسسات آماری خصوصی؛
۵- دانشکده‌های آمار، انجمن آمار ایران و سایر مؤسسات تحقیقاتی در زمینه آمار.
مهمترین تولیدها و خروجی‌های نظام آماری کشور در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی که مرکز آمار ایران صورت داده است عبارت‌اند از:

- سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال‌های ۱۳۶۵ و ۱۳۷۰، سرشماری عمومی کشاورزی در سال‌های ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲، سرشماری عشایر کوچنده در سال ۱۳۶۶ و سرشماری فعالیت‌های اقتصادی در سال‌های ۱۳۷۳ و ۱۳۷۴؛
- نمونه‌گیری‌های اقتصادی و اجتماعی در زمینه فعالیت‌های کشاورزی، معدن، صنعت، ساختمان، بازرگانی، حمل و نقل، خدمات پولی و مالی بیمه، خدمات اجتماعی و دولتی، جمعیت، نیروی کار و اشتغال، آموزش، خدمات بهداشتی، هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی، شاخص‌های قیمت، فعالیت‌های اقتصادی خانوار و ...
- جمع‌آوری اطلاعات آماری ثبتی در زمینه‌های واردات، صادرات، تولد، مرگ

گزارش ویژه

را در شرایط وجود خلأهای آماری با محدودیت مواجه می‌کند، در عمل نیز به دلیل استفاده از تعاریف و روش‌های مختلف، نتایج متفاوتی می‌دهد که برای استفاده کنندگان نتایج آماری‌ها مشکلاتی فراهم می‌کند.

د- در برخی موارد مشاهده شده است که، برخی از دستگاه‌های اجرایی دولتی یا خصوصی برای تأمین نیازهای آماری خود رأساً اقدام به طراحی و اجرای طرح‌های آماری می‌کنند. در این طرح‌ها تعاریف و مفاهیم و اصول و موازین صحیح و کامل آماری از نظر تعیین اهداف، جامعه آماری، تعیین اقلام آماری، تهیه پرسش‌نامه‌ها و راهنمای تکمیل آنها، روش‌های علمی نمونه‌گیری و فرمول‌های برآورد، بازیابی و رفع اشکالات حاصل و ثمره آماری‌های مزبور متناسب با هزینه، زمان و مساعی به کار رفته استفاده نمی‌شود و علاوه بر آن، نتایج حاصل با نتایج آماری‌های دیگری که نظام آماری کشور انجام داده است هماهنگی لازم را ندارد.

ه- با این‌که در سال‌های اخیر تعداد دانشکده‌های آمار یا رشته‌های آمار در دانشگاه‌های کشور توسعه یافته است و دانشجویان زیادی در رشته‌های آمار در سطوح کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترای فارغ‌التحصیل شده‌اند، با این حال

برآورد نتایج در مواردی، استفاده از این مجموعه‌های زمانی را با محدودیت‌هایی مواجه می‌سازد، با این حال در زمینه‌های پاداشده امکانات و غنای آماری بیشتری وجود دارد.

ب- در برخی از زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی به دلایل متعدد، فقر نسبی اطلاعات آماری وجود دارد. در این میان می‌توان به آمارهای کشاورزی، فعالیت‌های ساختمانی در مناطق روستایی، خرید و فروش کالا و فعالیت‌های بازرگانی، حمل و نقل جاده‌ای بار و مسافر، خدمات خصوصی و به ویژه آن بخش از فعالیت‌های اقتصادی که به صورت نامشکل و یا غیرکارگاهی افراد حقیقی و حقوقی انجام می‌گیرد، اشاره کرد.

ج- در برخی از زمینه‌های فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی، فعالیت‌های آماری مضاعف و موازی صورت می‌گیرد. از جمله این موارد می‌توان به آماری‌های نمونه‌ای مرکز آمار و بانک مرکزی از صنایع، ساختمان، هزینه و درآمد خانوارهای شهری، قیمت‌های خرده‌فروشی و تولیدکننده، خدمات خصوصی، محاسبه شاخص‌های قیمت و تهیه حساب‌های ملی و جدول داده-سنجی اقتصاد کشور اشاره کرد. فعالیت‌های موازی ضمن آن‌که منابع مالی و نیروی انسانی نظام آماری کشور

بخش‌های نهادی جامعه از نظر تولید، مصرف، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری، مبادلات با دنیای خارج، دارایی‌ها، بدهی‌ها و ... ایجاب می‌کند که تأمین صحیح، دقیق و بهنگام این اطلاعات آماری را نظام آماری کشور صورت می‌دهد. برای این‌که نظام آماری کشور را نیازهای آماری حساب‌های ملی کشور را به درستی و به صورت کامل پاسخ داده دهد، لازم است به نکات و موضوعات پیشنهادی زیر توجه شود:

الف- تعاریف، مفاهیم و روش‌های محاسبه حساب‌های ملی تجدیدنظر شده سازمان ملل متحد (SNA)، در سال ۱۹۹۳ به زبانی ساده و روشن ترجمه و تلخیص شود و در اختیار سازمان‌های تولیدکننده‌آمار بخش دولتی و خصوصی قرار گیرد.^(۸) لازم است اقدامات تکمیلی دیگری مانند برگزاری سمینارهای علمی در این زمینه، و نیز برگزاری دوره‌های آموزشی برای کارشناسان واحدهای آماری سازمان‌ها صورت گیرد تا شرایط یکسان فهم مطالب مزبور و به کارگیری آنها در تهیه و اجرای طرح‌های آماری (سرشماری، نمونه‌گیری و ثبتی) حاصل شود. برای ایفای این وظیفه خطیر، مرکز آمار ایران باید نقش اول را عهده‌دار شود.

ب- شورای عالی آمار با تشکیل جلسات متعدد، هماهنگی بیشتری برای

به لحاظ ارتباط محدود دانشکده‌های آمار با سازمان‌های آماری کشور به منظور تبادل اطلاعات و کارآموزی دانشجویان، جنبه نظری آموزش‌های آمار بر جنبه عملی و کاربردی آنها رجحان دارد و فارغ‌التحصیلان رشته آمار هنگام اشتغال به کار در سازمان‌های آماری با مسائل فراراه تهیه و اجرای سرشماری‌ها و آمارگیری‌های نمونه‌ای آشنایی زیادی ندارند.

و- واحدهای تولیدکننده آمار در کشور، هنوز با تعاریف و مفاهیم و روش‌های توصیه‌شده نظام حساب‌های ملی (SNA) آشنایی کامل ندارند و در نتیجه تولیدات آماری آنها مبتنی بر مفاهیم و روش‌های SNA نیست و تأمین نیازهای آماری حساب‌های ملی را با محدودیت‌هایی از نظر تعاریف، پوشش، طبقه‌بندی‌ها و دقت مواجه می‌کند. این موضوع در مورد مرکز آمار و بانک مرکزی کمتر صادق است؛ چرا که واحدهای مزبور به دلیل استفاده از تولیدات آماری در تهیه حساب‌های ملی از دیرباز از مفاهیم و روش‌های توصیه‌شده SNA در تولیدات آماری و حساب‌های ملی استفاده می‌کنند.

۵- ویژگی‌های نظام آماری موردنظر حساب‌های ملی

مجموعه حساب‌ها، جداول و شاخص‌های موردنظر حساب‌های ملی، نیازهای آماری گسترده‌ای را در زمینه فعالیت‌های

۸ دفتر حساب‌های اقتصادی مرکز آمار ایران در ماه‌های اخیر به این موضوع همت گمارده و بخش‌هایی از SNA را در قالب نشریه‌ای پنج جلدی به زبان فارسی تهیه و تدوین کرده است.

گزارش ویژه

سرعت در اجرا و استخراج نتایج طرح‌های آماری و تهیه حساب‌های ملی کشور را بهبود بخشید.

د- در تهیه و اجرای طرح‌های آماری سازمان‌های تولیدکننده آمار، ویرایش سوم طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی رشته فعالیت‌های اقتصادی (isic) مورد توجه و اقدام قرار گیرد و در کنار آن برای ایجاد پوشش کامل به منظور سنجش فعالیت‌های اقتصادی کشور در قالب حساب‌های ملی، بخش غیر متشکل اقتصاد براساس روش‌های صحیح و علمی آماری برآورد شود.

ه- در تهیه و اجرای طرح‌های آماری سازمان‌های تولیدکننده آمار، انواع خطاهای آماری (نمونه‌ای و غیرنمونه‌ای) شناسایی شود و راه‌حل‌های مناسب برای اجتناب از بروز خطاها یا رفع آنها در مراحل طراحی، انتخاب نمونه، اجرا، بازرسی، استخراج و تجزیه و تحلیل و انتشار اتخاذ شود.

و- در دانشکده‌های آمار تعدادی از واحدهای درسی به آشنایی دانشجویان با روش‌های کاربردی تهیه و اجرای طرح‌های آماری (سرشماری، نمونه‌گیری، ثبتی) و نیز مفاهیم و روش‌های حساب‌های ملی (SNA) اختصاص داده شود تا فارغ‌التحصیلان رشته‌های مزبور قبل از ورود به نظام

برنامه‌ریزی در مورد انجام فعالیت‌های آماری کشور معمول دارد و ضوابط و شرایط علمی لازم را برای تهیه و اجرای طرح‌های آمارگیری بزرگ توسط سازمان‌های دولتی و خصوصی تعیین کند و رعایت تعاریف و مفاهیم و روش‌های علمی آماری و توصیه شده SNA الزامی شود. مشروط کردن تأمین بودجه طرح‌های آماری به رعایت موازین مزبور و نیز بررسی و کنترل مرکز آمار بر صحت و کیفیت نتایج آمارگیری‌ها، واگذاری نقش آموزشی و ارشادی به انجمن آمار ایران و روش‌های دیگر از جمله راه‌هایی است که می‌تواند به اشاعه و کاربرد علمی تعاریف و روش‌های علمی آماری SNA در تهیه و اجرای طرح‌های آماری کمک کند.

ج- شورای عالی آمار هماهنگی بیشتری برای واحدهای مختلف نظام آماری کشور در زمینه آمارگیری‌های مشابه و موازی و نیز تهیه حساب‌های ملی کشور به عمل آورد، به طوری که با برنامه‌ریزی بهینه منابع و امکانات آماری کشور، از فعالیت‌های مشابه جلوگیری شود و خلاهای آماری موجود تحت پوشش بیشتری قرار گیرد. با توزیع منطقی و قانونی فعالیت‌های آماری و حساب‌های ملی بین سازمانهای آماری واجد شرایط می‌توان دقت، صحت و

آماري کشور، علاوه بر مباحث تئوريک آماري با موضوع‌هاي مزبور نيز آشنائي داشته باشند.

ز- از آنجا که دقت و کيفيت اطلاعات آماري مورد نياز حساب‌هاي ملي از طرفي مشروط به رعايت اصول و موازين آماري و حساب‌هاي ملي سازمان‌هاي اجراکننده طرح‌هاي آماري است و از طرف ديگر منوط به همکاري پاسخگويان و واحدهاي آماري نمونه (خانوارها، کارگاهها، سازمان‌هاي دولتي و خصوصي و ...) در ارائه پاسخ‌هاي صحيح به سؤالات مطرح در پرسشنامه‌ها است، از اين رو لازم است براي آموزش آمارگيران و پاسخگويان، برنامه‌ها و اقدامات لازم صورت گيرد. در مورد پاسخگويان، تهيه و پخش برنامه‌هاي تبليغي علمي- آماري از رسانه‌هاي گروهي دايبر بر استفاده از نتايج آمارگيري‌ها در برنامه‌ريزي‌هاي اقتصادي و اجتماعي و رفع مسائل موجود و نيز محرمانه بودن اطلاعات آماري مي‌تواند اطمينان لازم را ايجاد کند. در مورد واحدهاي آماري بزرگ نظير کارگاه‌هاي بزرگ صنعتي، هتل‌ها، فروشگاه‌هاي بزرگ، ترمينال‌هاي حمل و نقل و ... انجام مکاتبه و ارسال گزارش‌هايي از نتايج و مهمترين يافته‌هاي آمارگيري‌ها (حاوي تحليل‌هايي از شرايط اقتصادي و اجتماعي بخش‌هاي ذيربط) مي‌تواند براي برقراري حسن ارتباط مؤثر واقع شود.

ح- از آنجا که نيازهاي آماري حساب‌هاي ملي، گسترده، متنوع و سالانه است، تأمين نيازهاي مزبور همه ساله از طريق انجام آمارگيري‌هاي مختلف، هزينه و نيروي انساني و امکانات زيادي را مي‌طلبد، لذا با در نظر گرفتن امکانات محدود، بهتر آن است که در بخش‌هاي مهم اقتصادي کشور مانند زراعت، باغداری، دامداری، صنعت، بازرگانی و ساختمان، آمارگيري نمونه‌اي هر دو سال یک بار و در ساير بخش‌هاي اقتصادي هر سه تا پنج سال یک بار به طور منظم انجام گيرد و در فواصل سال‌هاي مزبور با استفاده از سري‌هاي زماني آمارهاي توليد شده، آمارهاي ثبتي و گزارش‌هاي رسمي، نيازهاي آماري حساب‌هاي ملي مرتفع شود.

ط- در نظام حسابداری رايج و حاکم در واحدهاي کارگامي (صنعتي، بازرگاني، خدماتي)، برخي از مفاهيم مربوط به توليد، ستانده، مصارف واسطه، تشکيل سرمايه ثابت و ... با مفاهيم توصيه شده حساب‌هاي ملي مغايرت دارد. براي آن‌که آمارهاي حاصل از نظام حسابداری واحدهاي مزبور قابليت بيشتري براي استفاده در حساب‌هاي ملي داشته باشد، لازم است هماهنگي بيشتري در دو نظام يادشده به عمل آيد و مفاهيم مزبور در نظام حسابداری اصلاح و تعديل شود.

□□□

